

KONFERENSIYALAR UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**I RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

MAY, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

<https://sp-press.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**I RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, 7-may

TOSHKENT-2025

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 137 bet.

DOI: <https://doi.org/10.47390/spro/i-res-konf-2025>

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz> | <https://sp-press.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 7-may, 2025-yil

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi I Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© “Sciences problems team” MChJ, 2025-yil

© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

BIOLOGIYA FANLARI

<i>Боймуродов Хусниддин, Пардаев Юнус, Хафизова Малика</i> APORRECTODEA ROSEA (SAVIGNY, 1826) ЁМҒИР ЧУВАЛЧАНГИНИНГ ТАРҚАЛИШИ ВА ЭКОЛОГИЯСИ.....	6-9
---	-----

-TEKNIKA FANLARI

<i>Инагамов Бобур</i> СИФАТ МЕНЕЖМЕНТИ ВА СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ СОҲАЛАРИДА АМАЛИЙ ТАЖРИБАГА АСОСЛАНГАН ТАЪЛИМНИ ШАКЛЛАНТИРИШ: ДУАЛ ТАЪЛИМ МОДЕЛИ: КОРХОНА ВА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ЎРТАСИДАГИ ҲАМКОРЛИК.....	10-13
--	-------

TARIX FANLARI

<i>Umarov Sardor</i> GERMANIYANING ILMIY-MADANIY TARAQQIYOTIDA O'ZBEKISTON VA GERMANIYA XALQ DIPLOMATIYASI DOIRASIDAGI HAMKORLIGINING O'RNI	14-21
<i>Suyarov Maxmudjon</i> ELLINIZM DAVRIDA YUNON YOZUVINING O'RTA OSIYODAGI MAHALLIY TILLARGA TA'SIRI	22-27

IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madartov Bahrom</i> PAXTA TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA BOSHQARUV HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	28-31
<i>Mahsudov Muzaffar</i> DIGITAL TRANSFORMATION AS A CATALYST FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	32-35
<i>Axmedov Latayibxon</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA O'Z KAPITALI HISOB TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	36-39
<i>G'afurova Dilshoda</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	40-43

FALSAFA FANLARI

<i>Danabayev Xurshid</i> KAMBAG'ALLIK TUSHUNCHASINING IJTIMOY – FALSAFIY MOHIYATI.....	44-47
<i>Norliyev Rustam</i> INSON VA JAMIYAT O'RTASIDAGI MUVOZANAT: IJTIMOY-FALSAFIY TAHLIL	48-51

FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdubannoyeva Aziza</i> PSIXOLINGVISTIK TAHLIL METODLARI	52-54
<i>Abdumajitov Khurshid</i> THE PHENOMENON OF ANTONYM IN THE LEXICON OF SUMMER SPORTS IN ENGLISH AND UZBEK.....	55-57

<i>Asqaraliyeva Dilshoda</i> O'ZBEK XALQ MAQOLLARIDAN MUMTOZ ADABIYOTDA FOYDALANISH VA ULARNING TARBIYAVIY-AXLOQIY XUSUSIYATLARI	58-60
--	-------

<i>Исматова Наталья</i> ИСТОКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ОБРАЗА ИСТОРИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61-65
--	-------

YURIDIK FANLAR

<i>Холов Уткур</i> ҚОНУНИЙ КУЧГА КИРГАН СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЯНГИ ОЧИЛГАН ҲОЛАТЛАР БЎЙИЧА ҚАЙТА КЎРИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	66-69
--	-------

<i>Otamirzayev Oybek</i> YER OSTI SUVLARI HOLATIDA HUQUQIY BIR NAZAR.....	70-73
--	-------

<i>Ergashova Shahrizoda</i> TRIPS VA WIPO SHARTNOMALARI DOIRASIDA RAQAMLI AKTIVLAR HUQUQIY MAQOMINING EVOLYUTSIYASI	74-76
---	-------

<i>Burxonov Shahzod</i> XALQARO MEHNAT TASHKILOTI VA UNING XALQARO MEHNAT STANDARTLARINI ISHLAB CHIQISHDAGI O'RNI	77-80
---	-------

PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Haqberdiyev Baxtiyor</i> O'QUV FAOLIYATI TAMOIYILLARIDA INTEGRATIV VA SINERGETIK YONDASHUVLAR	81-83
--	-------

<i>Исмагилова Мадинабону</i> НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕШЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО И ЗАРУБЕЖНОГО ИНТЕРЬЕРНОГО ДИЗАЙНА	84-86
--	-------

<i>Olimov Talat</i> O'QITUVCHILARDA MEDIASAVODXONLIK KO'NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	87-89
--	-------

<i>Kamolova Umida</i> O'QUVCHILARDA ESTETIK DIDNI SHAKLLANTIRISHDA POETIK TAHLILLAR	90-92
--	-------

TIBBIYOT FANLARI

<i>Tursunova Laylo, Qilichov Sherbek</i> SURUNKALI BUYRAK KASALLIKLARI BOR BEMORLARDA ARTERIAL GIPERTENZIYANING RIVOJLANISH MEKANIZMI VA BUYRAKLARNING FUNKSIONAL FAOLIYATIGA TA'SIRI	93-102
--	--------

<i>Сафоева Саломат</i> КЛИНИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ ПАЦИЕНТОК С ПОЛИКИСТОЗОМ ЯИЧНИКОВ АССОЦИИРОВАННЫМ С ГИПОФУНКЦИЕЙ ЩИТОВИДНОЙ ЖЕЛЕЗЫ	103-106
---	---------

<i>Ergashev Bekzod</i> JINSIY XROMOSOMALARDA GENLARNING ANORMAL KO'RINISHI	107-112
---	---------

Jurayeva Gulasalxon

REVMATOID ARTRIT BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA SURUNKALI BUYRAK KASALLIKNING
RIOVLANISH XAVF OMILLAR, KASALLIKNING TARQALGANLIGI VA BUYRAKLAR
ZARARLANISH VARIANTLAR 113-121

Ro'zumbetova Safura, Umarova Zamira

PODAGRIK NEFROPATIIYADA BUYRAKLARNING SHIKASTLANISH MEXANIZMI 122-127

FARMATSEVTIKA FANLARI

Shakirova Dinora, Xabibullayeva Shoir

DETERMINATION OF THE ANTIMICROBIAL EFFECT
OF DRIED RASPBERRY LEAVES 128-132

PSIXOLOGIYA FANLARI

Bekmuratova Xalima

ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI AKADEMIK LITSEY O'QUVCHILARIDA KASBIY MOTIVATSIYANI
SHAKLLANTIRISH: IJTIMOIIY MUHITNING TA'SIRI 133-136

TARIX FANLARI

GERMANIYANING ILMIY-MADANIY TARAQQIYOTIDA O'ZBEKISTON VA GERMANIYA XALQ DIPLOMATIYASI DOIRASIDAGI HAMKORLIGINING O'RNI

Umarov Sardor Yakubovich,
Samarqand davlat universiteti,
Samarqand, O'zbekiston

Annotatsiya. O'zbekiston xalqi bilan Germaniya xalqlarining xalq diplomatiyasi doirasidagi aloqalari uzoq tarixga ega bo'lib, XIX asrning boshlaridan Turkiston hududlariga nemislarning kelishi bilan yanada jadallashdi. Bu davrda nemis millatiga mansub bo'lgan olim va tadqiqotchilar o'lkani tadqiq qilish uchun kela boshladi. E.Eversman, M.Albrext, Bastian shular jumlasidan edi. Shu bilan birga XX asrning boshida Turkiston jadidchilari vakillari ham Germaniyaga bilim olishga yuborilgan edi. O'zbekiston-Germaniya madaniy-ma'naviy hamda ilmiy-ma'rifiy aloqalari savdo-iqtisodiy sohadagi hamkorlikdan kam bo'lmagan darajada yo'lga qo'yilgan. Tarixiy aloqalari bor ikki davlat bugungi globallashgan dunyoda ham madaniy-ma'naviy, fan va maorif sohasida hamkorlikni jadal rivojlantirib bormoqda. Maqolada hozirgi kunda Germaniyada faoliyat olib borayotgan o'zbek xalqi vakillarining bugungi Germaniyaning rivojlanishiga qo'shayotgan hissasi u yerda mavjud bo'lgan turli jamoat va nodavlat tashkilotlari faoliyati misolida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: xalq diplomatiyasi, do'stlik jamiyati, ilmiy jamiyatlar, madaniy kunlar, madaniyati kunlari, fotoko'rgazma

THE ROLE OF COOPERATION BETWEEN UZBEKISTAN AND GERMANY WITHIN THE FRAMEWORK OF PUBLIC DIPLOMACY IN THE SCIENTIFIC AND CULTURAL DEVELOPMENT OF GERMANY

Umarov Sardor Yakubovich,
Samarkand State University,
Samarkand, Uzbekistan

Abstract. The relations between the people of Uzbekistan and the people of Germany within the framework of people's diplomacy have a long history and were further intensified with the arrival of Germans to the territories of Turkestan from the beginning of the 19th century. During this period, scientists and researchers of German nationality began to come to study the country. E. Eversman, M. Albrecht, Bastian were among them. At the same time, representatives of Turkestan Jadidists were also sent to Germany to study at the beginning of the 20th century. Uzbek-German cultural-spiritual and scientific-educational relations have been established to no less extent than cooperation in the trade and economic sphere. The two countries, which have historical ties, are rapidly developing cooperation in the fields of culture, spirituality, science and education in today's globalized world. The article analyzes the contribution of representatives of the Uzbek people currently working in Germany to the development of today's Germany on the example of the activities of various public and non-governmental organizations existing there.

Keywords: public diplomacy, friendship society, scientific societies, cultural days, cultural days, photo exhibition.

DOI: <https://doi.org/10.47390/spro/i-res-konf-2025-3>

Madaniy aloqalar nafaqat hukumatlararo shaklda balkim, xalq diplomatiyasi ko'rinishida ham qaror topdi va rivojlandi. Xalq diplomatiyasining madaniy hamkorlikdagi o'rni, tomonlarning madaniy hamkorligi masalalarini ochib berish, do'stlik jamiyatilari, ilmiy jamiyatlar tomonidan olib borilgan bu boradagi tadbirlar natijasini ham o'rganish katta ahamiyat kasb etadi.

Xalq diplomatiyasi bilan bog'liq holda shakllangan Germaniya va O'zbekiston madaniy hamkorligi qisqa vaqtda o'z samarasini berdi [1].

Ikki mintaqada joylashgan davlatlar – O'zbekiston va Germaniya madaniyati va tili jihatdan farq qilsada, ikki mamlakat xalqlari orasidagi tarixda boshlangan madaniy-ma'rifiy aloqalar 1993 yil 28 aprelda O'zbekiston Respublikasi bilan Germaniya Federativ Respublikasi hukumatlari o'rtasida "Madaniy hamkorlik to'g'risida" bitim imzolanishi bilan qaytadan yo'lga qo'yildi [13]. Madaniy hamkorlik bo'yicha o'zbek-nemis maslahat komissiyasining dastlabki uchta yig'ilishida qabul qilingan Bayonnomalar aloqalarni asoslarini yanada mustahkamladi.

Madaniy sohadagi aloqalarning rivojlanishida **do'stlik jamiyatlari** ham muhim o'rin egallab kelmoqda. Davlatlar o'rtasida xalq diplomatiyasi doirasida hamkorlikning rivojida ikki millat vakillarini birlashtirgan "O'zbekiston-Germaniya", "Berlin-Brandenburg-O'zbekiston" do'stlik jamiyati va 1996-yilda Bonn shahrida asos solingan "Nemis-O'zbek" [1] jamiyatlarining amalga oshirib kelayotgan ishlari ahamiyatlidir. Do'stlik jamiyatlari va madaniy markazlar xalq diplomatiyasi doirasida mamlakatlarimiz o'rtasidagi aloqalarni rivojlantirib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi xalqaro madaniy-ma'rifiy aloqalar milliy uyushmasi tomonidan 1991-yilda O'zbekiston va Germaniya xalqlari o'rtasidagi madaniy aloqalarni rivojlantirish uchun "O'zbekiston-Germaniya" jamiyati tashkil qilindi [12]. Uning asosiy maqsadi xalq diplomatiyasining turli ko'rinishlaridan foydalangan holda do'stona aloqalarni mustahkamlash, ko'p tomonlama hamkorlikni shakllantirishdan iborat edi. Jamiyat tarkibida iqtisod va siyosat sohasi vakillarining bo'lishi, faoliyatining iqtisodiy jarayonlar bilan bog'lanib ketishi, jamiyatning huquqiy asoslari mustahkam bo'lmaganligi hamda 1997-yil 15-mayda "O'zbekiston xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik va madaniy-ma'rifiy aloqalar jamiyatlari Kengashi" ta'sis etilishi natijasida o'zining faoliyatini yakunladi.

Mustaqillikning ilk yillaridan O'zbekiston Respublikasi xalqaro madaniy-ma'rifiy aloqalar milliy uyushmasi Germaniyaning "Berlin-Brandenburg-O'zbekiston" do'stlik jamiyati bilan hamkorlikni samarali yo'lga qo'yildi. Jamiyat tomonidan 1995-yil oktyabrda Germaniyada "O'zbekiston haftaligi" o'tkazilishi aloqalarni mustahkamlash bilan birga nemis millatiga o'zbek madaniyati va tarixini tanishtirish imkonining berdi. Unda M.Turg'unboeva nomidagi "Bahor" xalq raqs ansambli qatnashdi [14]. Shu bilan birga do'stlik jamiyati ko'magida 1995-yil noyabrda Berlin va Potsdamda "O'zbekiston madaniyati kunlari" o'tkazildi. Tadbir davomida O'zbekiston Respublikasi xalqaro madaniy-ma'rifiy aloqalar milliy uyushmasi va "Berlin-Brandenburg-O'zbekiston" do'stlik jamiyati o'rtasida 1996-1998-yillarda hamkorlik qilish bo'yicha bayonnoma imzolandi [12]. Bu bayonnoma ikki jamiyatga xalq diplomatiyasining turli shakllaridan, madaniyat, san'at, fan, ta'lim va tibbiyot sohasidan foydalanib, ko'plab tadbirlarni amalga oshirish imkonini berdi. Bu esa O'zbekiston va Germaniya xalqlariga meros bo'lib qolgan boy madaniyatni yoritib berishga xizmat qildi.

Navbatdagi jamiyatlardan biri "O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyati bo'lib, O'zbekiston va Germaniya xalqlari orasidagi madaniy-ma'rifiy aloqalarni rivojlantirish maqsadida tashkil etilgan bo'lib, o'zini-o'zi boshqaradigan, hukumatga qarashli bo'lmagan ko'ngilli jamoat birlashmasidir [10]. "O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyati 1998-yil 27-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Adliya Vazirligi tomonidan ro'yxatga olindi. O'zbekiston Respublikasi va Germaniya Federativ Respublikasiga bag'ishlangan konsertlar, ko'rgazmalar, kompleks tadbirlar, tele-kino ko'rsatuvlar, ma'lumot almashinuvi tashkil etish va davra

suhbatlari, konferensiyalar o'tkazish, nemis xalqini O'zbekiston madaniyati, san'ati, ta'lim hamda ilm-fan sohalarida erishayotgan yutuqlari bilan tanishtirish jamiyat vazifalari sanaladi.

Jamiyat bugungi kunda Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi, Germaniyadagi O'zbekiston elchixonasi, O'zbekistondagi Germaniya elchixonasi, Bonn shahridagi "Nemis-O'zbek" jamiyati va Toshkentdagi boshqa nemis muassasalari, O'zbekistondagi "Wiedergebert" nemis madaniyat markazi bilan hamjihatlikda ish yuritdi [11].

"O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyati ikki mamlakatning jamoatchilik vakillari orasida do'stona uchrashuv va muloqotlarni xalq diplomatiyasi doirasida O'zbekiston ichki va tashqi siyosatining maqsadlarini amalga oshirish yo'lida uzluksiz tashkillashtirib keladi. Jumladan, asrimizning asosiy muammosidan biriga aylangan ko'krak bezi saratonining oldini olish borasida O'zbekiston hukumati olib borayotgan siyosat bilan hamohang tarzda 2014-yilda do'stlik jamiyati Bonn shahridan kelgan onkolog va momologlar bilan birga muammoni bartaraf etishning yangicha yo'nalishiga bag'ishlangan konferensiya tashkillashtirishi buni isbotlab beradi. Bundan tashqari o'tkazilgan ko'plab tadbirlar ham O'zbekiston taraqqiyoti va jahon hamjamiyatida o'z o'rniga ega bo'lishi uchun xizmat qildi. Jumladan, 2005-yil aprel oyida jamiyatning tashabbusi bilan Toshkent shahridagi shifokor-ayollar Bonn shahriga tashrif buyurdi. Tashrif doirasida nemis hamkasblari bilan hamkorlikni kengaytirish masalalari muhokama qilindi. 2005-yil 14-28 may kunlari Bonn shahridagi "Nemis-O'zbek" jamiyati delegatsiyasi vakillari ishtirokida tadbirlar o'tkazildi [8]. 2006 yil iyul oyida Germaniya elchixonasi bilan hamkorlikda jamiyat "Germaniya haqida nima bilasiz?" viktorinasi o'tkazildi [8]. Viktorinadan ko'zlangan maqsad Germaniya haqida o'zbek xalqining bilimlarini aniqlash, nemis xalqining madaniyati va tarixi bilan O'zbekiston ahlini yaqindan tanishtirish edi.

Davlat qurilish akademiyasi tinglovchilari ishtirokida 2007-yil 24-fevralda jamiyatning faoliyati misolida "Globalashuv va madaniyatlararo muloqot" nomli davra stoli tashkil etildi. 2007-yil 5-21-may kunlari O'zbekistonga tashrif buyurgan "Nemis-O'zbek" jamiyati a'zolari jamiyat vakillari bilan birga O'zbekistonning tarixiy shaharlari – Samarqand, Buxoro, Xiva, Nurota, Shaxrisabz shaharlariga, Qo'qon va Rishton tumanidagi kulolchilik buyumlari ustaxonalariga amalga oshirilgan tashriflar o'zbek madaniyati bilan yaqindan tanishish imkonini berdi [8]. Nemis bastakorlarining sara asarlari bilan o'zbek xalqini tanitish maqsadida 2009-yil 9-aprelda Mosart va 30-aprelda Shnitke asarlari asosida O'zbekiston davlat konservatoriyasida "Nemis-O'zbek" jamiyati vakili Shrayber bilan hamkorlikda konsert o'tkazildi [8].

"O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyati o'z filiallarini mamlakatimizning bir necha shaharlarida ochishni maqsad qilgan. Shunga binoan, 2006-yil 14-iyunda Buxoro, Samarqand va Namangan shaharlarida jamiyatning filiallarini ochilishi [8] O'zbekistonda jamiyatning faoliyat ko'lamini kengaytirish bilan birga ikki davlat o'rtasidagi "xalq diplomatiyasi" doirasida aloqalarni yanada mustahkamlash edi. Jamiyatning Buxoro, Samarqand va Namangan shaharlaridagi filiallarining faoliyati bugungi kunda samarali emas.

"O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyatning sayti 2010-yilga kelib ishini boshlashi jamiyat faoliyatini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanganligini ko'rsatib berdi. 2013-yil 5-iyulda O'zbekiston va Germaniya poytaxtlari – Toshkent va Berlin o'rtasida aloqalar o'rnatilganligining 20 yilligi munosabati bilan jamiyat tomonidan "Toshkent-Berlin. Ikki shahar

fotografiyalarda” nomli foto ko’rgazma tashkil qilindi [7]. Mazkur yilda shuningdek, jamiyat tomonidan “Bizning bolalarimiz Germaniya haqida nima biladi?” nomli bolalar rasm tanlovi tashkillashtirildi. Tanlov davomida bolalar Germaniya tarixi va madaniyatiga qiziqishlarini nomayon qildi. 2014-yil 30-aprelda jamiyatning ko’magida O’zbekiston davlat konservatoriyasida nemis mumtoz musiqasi kompazitori Karl Orfning musiqalari asosida konsert tashkil etildi [8]. “O’zbekiston-Germaniya” do’slik jamiyati tashabbusi bilan 2017-yil 3-mayda, O’zbekistonga 2017-yil 24-apreldan-4-mayiga qadar tashrif buyurgan Bonn shahridagi “Nemis-O’zbek” jamiyati delegatsiyasi ishtirokida O’zbekiston va Germaniyaning diplomatik aloqalari 25 yilligiga bag’ishlangan tadbir bo’lib o’tdi. Bu tashrif chog’ida O’zbekistonga kelgan delegatsiya Toshkent, Xiva, Buxoro, Samarqand kabi shaharlarda bo’lishdi. Bu tashrif chog’ida Toshkent shahrida hamkorlikda bajariladigan loyihalar yuzasidan uchrashuvlar bo’lib o’tdi. Mehmonlar talabalar tomonidan namoyish etilgan bayramning milliy qadriyatlari bilan, shuningdek “O’zbekiston-Germaniya” fotoko’rgazmalari bilan tanishdi [8]. O’tkazilgan tadbirlardan ko’rish mumkinki, nafaqat nohukumat doirada, balkim, hukumat doirasidagi qarashlar asosida ham madaniy ishlar amalga oshirilgan. Bu esa xalq diplomatiyasi O’zbekiston siyosatining ajralmas bir qismi ekanligi ko’rsatib bergan.

Nemislarning O’zbekiston hududida istiqomat qila boshlashi XIX asrning 60 yillariga to’g’ri keladi. Turkiston general-gubernatori K.P. fon Kaufman bilan birga mennot nemislari o’lkaga ko’chib keladi. Ular dastlab Xorazm hududida joylashgan. 1869-yilda Toshkentda uchta prussiyalik va bitta saksoniyalik yashaganligi haqida ma’lumot bor. 1977-yilga kelganda esa ular soni 17 tani tashkil qilgan. 1882-yilda nemislarning ilk qishloqlari – Konstantin va Stepno shakllandi. 1920-yilga kelganda ularning birinchisida 1403 nafar, ikkinchisida 514 nafar nemis istiqomat qilgan. O’zbekiston hududida 1926-yilda 4 646 nafar nemis istiqomat qilgan. 1989-yilga kelganda ularning soni 39 809 nafarga yetgan [16].

Nemislarning O’zbekiston hududiga ommaviy kirib kelishi uch bosqichda sodir bo’ldi. Birinchi bosqichda Rossiyaning markaziy tumanlarida va Povoljda sodir bo’lgan ocharchilik tufayli XX asrning 20-yillarda o’lkamizga kelgan bo’lsa, ikkinchi bosqichda esa XX asrning 30-yillarida asosan ular quloq qilinib, SSSRning chegara viloyatlaridagi hamda Ukraina hududidagi nemislar Turkiston hududlariga surgun qilindi, uchinchi bosqichda fashistlar ustidan qozonilgan g’alaba tufayli maxsus nemis manzilgohlari tashkil qilinib, ko’chirib kelindi. Yuqoridagi dastlabki ikki bosqichda nemislarning ommaviy kirib kelishi natijasida 1939-yilga kelganda O’zbekistonda 23 ming nafar atrofida nemis istiqomat qila boshladi [16]. Bu esa O’zbekiston hududida nemis diasporasining shakllanishiga olib keldi.

Nemis madaniyatining eng muhim jihatlarini tiklash, nemis xalqining jozibador qo’shiq va raqslari bilan o’tadigan quvnoq bayramlarini tashkil qilish, yoshlarni nemis tiliga o’rgatish maqsadida 1990-yili Toshkentda hududiy bo’limlarni birlashtiruvchi “Wiedergeburt” — “Tiklanish” nemis milliy madaniy markazi tashkil etildi. Uning Buxoro, Samarqand va Farg’ona shaharlarida filiallari ham faoliyat yuritib kelmoqda [2]. Respublikada yashaydigan nemislar masalasi bo’yicha 1995-yilda tashkil etilgan O’zbekiston – Germaniya hukumatlararo komissiyasi faoliyati, shuningdek, komissiya a’zolarining faollar bilan muntazam uchrashuvlari respublikadagi Nemis madaniy markazlari ishiga bevosita yordam berdi.

Nemis madaniy markazi qoshida 2000-yildan faoliyati yo’lga qo’yilgan “Jugendstern” teatr-studiyasi har ikki mamlakat xalqi o’rtasida xalq diplomatiyasi doirasida madaniy merosni

o'rganish, aholi orasida keng targ'ib qilishga katta hissa qo'shib kelmoqda. Respublika raqs festivalini o'tkazish, nemis tilida so'zlashuvchi havaskor teatrlarning har yili o'tkaziladigan festivalida jahon klassikasi, zamonaviy nemis va o'zbek mualliflari asarlarini sahnalashtirish yoshlarning asosiy loyihalaridir. Yosh havaskor aktyorlarga yordam berish maqsadida Germaniyadan maxsus pedagoglar va teatr arboblari taklif etilib, ular ishtirokida teatr san'ati bo'yicha master-klass o'tkazib kelingan va bu an'ana bugun ham davom etmoqda. Keksa yoshdagilar uchun tashkil qilingan Senorlar klubida doimo xalq qo'shiqlari yangraydi, yoshlar bilan an'anaviy Pasxa — Ostern, katoliklar Rojdestvosi — Weihnacht, Zaminni qadrlash bayrami — Erntedankfest, Onalar kuni va Otalar kuni — Muttertag va Fatertag, pivoxo'rlik — Oktoberfest bayramlari nishonlanadi. "Wiedergeburt" markazining so'nggi nashrlari qatorida "O'zbekistonning nemis rassomlari" kitob-albomi, "O'zbekistonlik nemislar madaniyatlar muloqotida", "Farg'ona vodiysi nemislari: tarix va bugungi kun" kitoblarini ko'rsatish mumkin [2]. 2000-yil 11-mart kuni O'zbekistondagi nemis madaniy markazi "Wiedergeburt" qoshidagi "Yugendshtern" yoshlar teatr-studiyasi tomonidan Gyotening "Faust" tragediyasining premerasi Grek madaniyati Toshkent shahar jamiyatining zalida bo'ldi. Bu nemis madaniyatini targ'ib qilishda va xalq diplomatiyasining rivojlanishida o'ziga xos o'ringa ega bo'ldi [4]. 2012-yilda "Wiedergeburt" nemis markazi tomonidan "O'zbekiston nemislari ikki madaniyat muloqotida" nomli to'plamni nashr qildi [8].

Do'stlik jamiyatlari va madaniy markaz faoliyatining O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi bilan bog'liq holda olib borishi ba'zi o'rinlarda ularning o'z faoliyatini to'liq holda olib borishiga to'sqinlik qilgan.

Yuqorida keltirilgan dalillar va fikrlarni umumlashtirgan holda aytish mumkinki, O'zbekiston va Germaniya xalqlari o'rtasidagi madaniy hamkorlikni amalga oshirishda "O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyati, "Nemis-O'zbek" jamiyati va Respublika nemis madaniyat markazlari faoliyati "xalq diplomatiyasi"ning muhim omili sifatida xizmat qilgan.

Ijtimoiy taraqqiyotning global va ustuvor tamoyillaridan biri – inson faoliyati barcha bosqichlarida, jumladan, fan va ta'lim sohalarida namoyon bo'ladigan integratsiya jarayonidir.

O'zbekiston bilan Germaniya o'rtasida fan va ta'lim sohasidagi hamkorlik ko'p yillik tarixga ega. Xususan, germaniyalik olimlar, ilmiy doira vakillari azaldan yurtimiz tarixi, milliy urf-odat va an'analarga katta qiziqish bilan qaragan. O'z navbatida, mamlakatimiz keng jamoatchiligi ham Germaniyaning o'tmishi va zamonaviy rivojlanish yo'li, ijtimoiy-iqtisodiy qiyofasini o'rganishga alohida ahamiyat bergan [9].

O'zbekistonning mustaqillikka erishishi o'zbek-german ilm-fan va maorif sohasidagi aloqalarini mustahkamlab, Olmoniyada nemis-o'zbek ilmiy jamiyatlarning tuzilishiga olib keldi. Bugungi kunda Germaniyaning Toshkentdagi Gyote nomidagi instituti, Germaniya akademik almashuv xizmati (DAAD), K.Adenauer, F.Ebert, A.Gumboldt nomidagi fondlar, "Invent" jamiyati, Bonn, Boxum, Bamberg universitetlari, Frayburg shahridagi "Olmon-O'zbek" ilmiy jamiyati va Berlin shahrida "Nihol" O'zbek-Olmon ilmiy-madaniy jamiyati mamlakatlar o'rtasida fan va ta'lim, ilmiy-texnik, innovatsion hamda malakali kadrlar tayyorlash sohalarida faol ishtirok etib, ikki davlat xalqlari orasida madaniy diplomatiyani rivojlantirishga o'z hissasini qo'shib keldi.

O'zbekiston va Germaniya o'rtasidagi ilm-fan va ta'lim sohasidagi hamkorligining rivojida ma'lum ma'noda o'zbek va nemis xalqi vakillari tomonidan tashkil qilingan nodavlat-notijorat hisoblanadigan **ilmiy jamiyatlarning** ham hissasi bor. Shunday jamiyatlardan biri 2001-yilda tuzish g'oyasi ilgari surilgan "Olmon-O'zbek" ilmiy jamiyati hisoblanadi. Jamiyat 2002-yil 6-dekabrda Frayburg shahridagi Albert-Lyudovig universiteti qoshida 32 a'zodan iborat holda tuzildi [1]. Jamiyat Frayburg shahrida 2003-yil 29-yanvar kuni ro'yxatga olingan bo'lib, Olmoniya va O'zbekiston o'rtasidagi tinch-totuvlik va ilmiy hamkorlikni qo'llab-quvvatlashni o'z oldiga maqsad qilib qo'ydi. Jamiyatning vazifalari esa mamlakatlar o'rtasidagi akademik va madaniy almashuvlarni qo'llab-quvvatlash, ikkala mamlakatda madaniyatlararo muloqot va mamlakatshunoslikka oid seminar va konferensiyalarni tashkil qilish, O'zbekiston va Olmoniyaning tadqiq etuvchilar o'rtasidagi hamkorlik, ayniqsa milliy va mamlakatshunoslik, madaniyatlararo germanshunoslik va turkshunoslik sohalarida hamkorlik, madaniyat kunlari va ko'rgazmalar o'tkazish kabilardan iborat hisoblanadi [1].

Yuqoridagi maqsad va vazifalardan kelib chiqqan holda jamiyat tomonidan bir nechta konferensiya va madaniy tadbirlar amalga oshirildi. Jumladan, 2003-yil oktabr oyida "Madaniyatlararo muloqotning dolzarb masalalari" mavzusida xalqaro ilmiy konferensiya o'tkazilib, unda 6 mamlakatdan 60 dan ortiq olimlar qatnashdi. 2005-yil oktyabr oyida Germaniyada bo'lgan konferensiya "Germaniya va O'zbekiston ta'lim tizimini qiyosiy o'rganish" mavzusiga bag'ishlanib, unda Germaniya va O'zbekistonlik pedagog-olimlar ta'lim mazmuni, davlat ta'lim standartlari, o'quv rejalari va dasturlari haqida 40 dan ortiq ma'ruzalar qilishdi. Munozaralarda O'zbekiston ta'lim standarti va o'quv rejalari tarkibi va mazmuni haqida tanqidiy fikrlar bildirilib, ularda ixtisoslik fanlariga ajratilgan o'quv soatlarining juda kamligiga alohida e'tibor qaratildi. Olmon-O'zbek Ilmiy Jamiyati yordamida 2006-yil 29-30-sentabr kunlari "Olmon-o'zbek tadqiqotlarida G'arb va Sharq mavzusi" nomli navbatdagi xalqaro konferensiya Nizomiy nomidagi TDPUda o'tkazilib, unda Germaniyadan 20 ga yaqin sharqshunos va tarixchi olimlar qatnashdilar, ikkala mamlakat va millatning tarixidagi o'chmas voqealar va Amir Temur kabi o'lmas siymolar haqidagi fikrlar oydinlashtirildi "Olmon-O'zbek" Ilmiy Jamiyati qoshida 2010-yildan boshlab "AVICENNA" hamda "O'zbek adabiyoti" jurnallari faoliyat olib boradi [6].

Fan va maorif sohasidagi munosabatlarni rivojlantirish maqsadida Germaniya Federativ Respublikasining Berlin shahrida ishlab va ilmiy izlanish olib borayotgan vatandoshlarimiz tashabbusi bilan "Nihol" O'zbek-Olmon ilmiy-madaniy jamiyati tashkil etildi va O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2015-yil ro'yxatga olindi [5]. Jamiyat nizomiga ko'ra, asosiy faoliyat doirasi ilmiy va madaniy yo'nalishga qaratilgan holda, hech qanday siyosiy va tijoriy maqsadlarni ko'zlamay, asosiy vazifalari qilib qo'yidagilar belgilandi: ilmiy yo'nalishda seminar va konferensiyalar tashkil qilish orqali ilmiy-amaliy fikr almashinuv, huquqiy masalalarda maslahat berish, vatandoshlarimiz uchun yagona tarmoq (Networking) yaratish bo'lsa, madaniy yo'nalishda esa milliy bayramlarimizni tashkil etish, madaniy tadbirlar orqali nemis fuqarolarini yurtimizning boy tarixi, madaniyati bilan tanishtirish, turli sport musobaqalarini tashkil qilish va mazkur tadbirlarda faol ishtirok etish, yosh avlod vakillari uchun o'zbek tili kurslari, maktabdan tashqari to'garaklarni yo'lga qo'yish belgilab olindi. Nihol jamiyati Berlin shahridagi O'zbekiston elchixonasi, O'zbekiston Yoshlar ittifoqi, O'zbekiston Yoshlari umumjahon assotsiatsiyasi, O'zbekiston-Germaniya do'stlik jamiyati va Olmon-o'zbek

ilmiy-madaniy aloqalariga mas'ul bo'lgan boshqa qator tashkilot va jamiyatlar bilan uzviy aloqalarni rivojlantirib keldi [5]. Jumladan, 2018 yilning 10 noyabr kuni Germaniyaning Berlin shahrida O'zbekiston Respublikasining Germaniyadagi elchixonasi, O'zbekiston Yoshlar ittifoqi, O'zbekiston Yoshlari umumjahon assotsiatsiyasi, "Nihol" o'zbek-nemis ilmiy-madaniy jamiyati hamda boshqa vazirlik va idoralar bilan hamkorlikda "Xorijiy innovatsion g'oyalar va texnologiyalar hamda ularni O'zbekistonda tatbiq qilish istiqbollari" mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o'tkazildi [3].

Kelgusida madaniyat sohasidagi hamkorlikni jadallashtirish uchun ikki davlat o'rtasida imkoniyatlar mavjud. Buning uchun davlatlar quyidagi masalalarga e'tibor berishi lozim:

Birinchidan, madaniy hamkorlik aloqalarni yanada rivojlantirishga qaratilgan manfaatli loyihalarni amalga oshirishda birinchi galda masalaning moddiy jihatlarini muammo tug'dirishi mumkinligini eslatgan holda, bu masalani tijorat asosida yoki o'z navbatida homiylar jalb qilish orqali hal qilish;

Ikkinchidan, ikki davlat hududlarida o'tkaziladigan madaniyat va san'at yo'nalishidagi xalqaro festivallar, tanlovlar, musobaqalar va boshqa tadbirlar haqida ma'lumotlar almashish va ushbu tadbirlarda ikki davlat vakillarining ishtirokini ta'minlashda ko'maklashish;

Uchinchidan, teatrlar, badiiy jamoalar va alohida ijrochilar o'rtasida ijodiy almashuvlar tashkil etish hamda hamkorlikda ijodiy loyihalarni amalga oshirish;

To'rtinchidan, madaniyat va san'at o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari, talabalari o'rtasida tajriba almashuvini yaxshi yo'lga qo'yish;

Beshinchidan, madaniy meros obyektlarini ro'yxatga olish, muhofaza qilish, ta'mirlash, ulardan foydalanish va targ'ibot qilish ishlari bo'yicha o'zaro axborot almashish hamda ushbu sohada tashkil etiladigan seminarlar, simpoziumlar va boshqa xalqaro tadbirlarda o'zaro ishtirok etish.

Shu o'rinda aytish joizki, O'zbekiston-Germaniya o'rtasidagi madaniy-ma'naviy hamkorlikning chuqurlashuvi shubhasiz, mamlakatlarimizning yangi asrning navbatdagi o'n yilligida aloqalarni yanada keng yo'lga qo'yishi hamda turli masalalardagi o'zaro hamfikrligi, qarashlar hamohangligining mushtarak ekanligi bilan bog'liq hisoblanadi.

Quyidagi xulosalarga kelindi:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi Germaniya bilan madaniy, fan va maorif sohasidagi aloqalari ikki davlat o'rtasida imzolangan bitim va kelishuvlar asosida amalga oshirildi;

Ikkinchidan, O'zbekiston Respublikasi o'zining ichki va tashqi siyosatida "xalq diplomatiyasi" doirasida aloqalarni yo'lga qo'yish va rivojlantirishdan manfaatdor hisoblanadi. Shu boisdan ham xalq diplomatiyasi doirasidagi munosabatlar O'zbekiston siyosati bilan bog'liq holda amalga oshirildi;

Uchinchidan, O'zbekiston xalqi bilan Germaniya xalqlarining xalq diplomatiyasi doirasidagi aloqalarining rivojlanishida mamlakatlarda o'tkazilgan madaniyat kunlari katta ahamiyatga ega bo'ldi. Madaniyat kunlari doirasida xalqlarimiz bir-birining ulkan tarixiy-madaniy boyligi bilan tanishdi. Bu esa xalq diplomatiyasini rivojlantirib, mamlakatlar aholisini yaqinlashtirdi;

To'rtinchidan, Germaniya va O'zbekiston o'rtasida xalq diplomatiyasining namoyon bo'lishini do'stlik jamiyatlari va nemis madaniyati markazlari misolida ko'rdik. "O'zbekiston-Germaniya" do'stlik jamiyati o'z faoliyati davomida ikki mamlakat o'rtasidagi aloqalarni xalq

diplomatiyasi doirasida olib bormoqda. Germaniyada ham O'zbekiston bilan xalq diplomatiyasi doirasida aloqalarni rivojlantirish maqsadida "German-O'zbek" jamiyati tuzilgan;

Beshinchidan, O'zbekiston-Germaniya o'rtasida fan va maorif sohasida xalq diplomatiyasi asnosida hamkorlikning yorqin namoyon bo'lishi "Olmon-O'zbek" ilmiy jamiyati va "Nihol" olmon-o'zbek madaniy-ilmiy jamiyati faoliyatida kuzatiladi. Yuqorida nomlari tilga olingan bu ikki jamiyat Germaniya Federativ Respublikasida joylashganligi bilan ham ahamiyatli hisoblanadi. GFRda bu kabi jamiyatlarning ochilishi O'zbekiston hukumati haqqoniy ma'noda xalq diplomatiyasini to'g'ri yo'lga qo'yib, amaliyotda uni to'g'ri yo'naltira olganligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Deutsch-Usbekische wissenschaftliche gesellschaft e.V. 5 jahre. 2002-2007. – Freiburg, 2008.
2. Wiedergeburt Ўзбекистон немислар мадания маркази // Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси расмий сайти // <http://kmods.uz/mita-a-ida/millij-madaniy-markazlar/wijedergeburt-zbekiston-nemislar-madaniy-markazi/?lang=oz>. Saytga 18.04.2018-yilda murojaat qilindi.
3. Xorijdagi vatandoshlar bilan turizmni rivojlantirish masalalari muhokama etildi // <https://nihol.org/2018/11/13/xorijdagi-vatandoshlar-bilan-turizmni-rivojlantirish-masalalari-muhokama-etildi> Saytga 4.12.2018-yilda murojaat qilindi.
4. Дебют "Югендштерна" // Деловой партнер Узбекистана. 16 марта 2000 г. – № 11.
5. Ниҳол жамияти ҳақида // <https://nihol.org/nihol-jamiyati-haqida> Saytga 4.12.2018-yilda murojaat qilindi.
6. Олмоншунос олим, етук педагог, саҳоватли инсон профессор Хуррам Раҳимов. (2-қисм) // http://fikir.uz/blog/fikir_arboblar/2386.html. Saytga 4.12.2018-yilda murojaat qilindi.
7. Ташкент-Берлин. Два города в фотографиях // Мир новостей Узбекистан. 10 июля 2013 г. – № 28.
8. Ўзбекистон-Германия дўстлик жамияти жорий архиви (ЎГДЖЖА). Отчеты общества дружбы «Узбекистан-Германия» за 2006-2017 годы.
9. Ўзбекистон – Германия: илм-фан ва таълимдаги ҳамкорликнинг янги босқичи / <https://kknews.uz/uz/35858.html> Saytga 15.02.2022-yil murojaat qilingan.
10. Ўзбекистон-Германия дўстлик жамияти Низоми // 1998 йил 10 сентябр куни Жамиятнинг бошқарув мажлиси қарори билан тасдиқланган // <http://ud.uz/uz/information/about/40/> Saytga 19.04.2018-yilda murojaat qilindi.
11. Ўзбекистон-Германия дўстлик жамиятига оид қисқача маълумот // <http://ud.uz/uz/> Saytga 18.04.2018-yilda murojaat qilindi.
12. ЎЗР МДА М-2-фонд, 1-рўйхат, 171-йиғма жилд, 5, 23-варақ.
13. ЎЗР МДА М-7-фонд, 1-рўйхат, 719-йиғма жилд, 14-варақ.
14. ЎЗР МДА М-7-фонд, 1-рўйхат, 724-йиғма жилд, 46-варақ.
15. ЎЗР МДА М-7-фонд, 2-рўйхат, 26-йиғма жилд, 8-варақ.
16. Этнический атлас Узбекистана. Совместное издание «ИООФС — Узбекистан» и ЛИА «Р. Элинина», 2002.